

Nr 72

Utlåtande i anledning av väckta motioner angående utländsk studerandes rätt till studiemedel.

Andra lagutskottet har behandlat en inom riksdagen väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr II:803, av herrar *Thylén* och *Nordgren*.

I motionen har hemställts, ”att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att riksdagen förelägges förslag om mer precisa bestämmelser angående utländska studenters rätt att erhålla studiemedel.”

Beträffande de skäl motionärerna anfört hänvisas till motionen.

Utskottet har i den ordning 46 § riksdagsordningen föreskriver inhämtat yttrande över motionen av centrala studiehjälsnämnden.

Gällande regler m.m.

Studerande vid universitet och högskolor och vissa postgymnasiala utbildningslinjer kan enligt studiemedelsförordningen erhålla studiemedel. Dessa beräknas för varje termin till 70 procent av basbeloppet, som f.n. är 5 700 kr. För minderårigt barn tillkommer barntillägg med 12,5 procent av basbeloppet. Har den studerande eller, om han är gift, maken inkomst eller förmögenhet minskas studiemedlen enligt särskilda regler. Av studiemedlen utgör för studerande, som är berättigad till oreducerat belopp, 1 750 kr. studiebidrag. Detta bidrag erhålles i första hand och utan återbetalningsskyldighet. Resten av studiemedlen skall återbetalas efter särskilda regler. Studiemedel beviljas av lokala studiemedelsnämnder vars beslut kan överklagas till centrala studiehjälsnämnden.

Studiemedel utgår enligt 5 § studiemedelsförordningen till svenska medborgare och till utlänningar som är bosatta i Sverige. En utlänning har dock inte rätt till studiemedel om han bosatt sig i Sverige i huvudsakligt syfte att få utbildning. Bestämmelsen om utlänningar i studiemedelsförordningen, som trädde i kraft den 1 januari 1965, har övertagits oförändrad från det tidigare gällande låne- och stipendiesystemet.

Centrala studiehjälsnämnden har i tillämpningsföreskrifter till studiemedelsförordningen föreskrivit att kravet på bosättning i riket skall anses uppfyllt då vederbörande är kyrkobokförd i svensk församling. Utländsk medborgare får vid ansökan om studiemedel lämna särskilda uppgifter om orsaken till bosättningen i Sverige och om han avser att kvarstanna här efter utbildningen.

Centrala studiehjälsnämnden har i januari 1967 framlagt resultatet av en undersökning beträffande de utländska medborgare och statslösa som ansökt om studiemedel under tiden 1 januari 1965—30 juni 1966. En motsvarande undersökning har

gjorts av studiehjälpen enligt studiehjälpsreglementet och förordningen om förlängt barnbidrag. Undersökningarna igångsattes mot bakgrunden av en ökning av antalet utländska studerande och till dem utgående studiestöd. En ytterligare orsak till undersökningen var konstaterade olikheter i praxis hos de fem studiemedelsnämnderna.

Undersökningen beträffande studiemedel visar att 986 utlänningar ansökt om studiemedel under tiden 1 januari 1965—30 juni 1966 (3 terminer) och att 95 procent av dessa beviljats sådana medel. Totalt har under de tre terminerna utgått i studiebidrag 1,8 milj. kr. och i återbetalningspliktiga studiemedel 4,5 milj. kr. Av de sökande faller 33,4 procent eller 329 stycken på studerande från de övriga nordiska länderna med övervikt för finska medborgare. Dessa svarade för 20,4 procent av alla sökande.

Undersökningen visar vidare att av dem som beviljats studiemedel 71 procent vistats i Sverige mer än ett år innan ansökan om medel gjordes. Motsvarande siffra för dem som vistats här mindre än en månad var 5,3 procent.

Remissyttrandet

Centrala studiehjälpsnämnden anför i sitt den 17 mars 1967 dagtecknade yttrande, att nämnden i fråga om utlänningars rätt till studiemedel hållit överläggningar med arbetsgruppen för invandrarfrågor. Ytterligare överläggningar planerades med vissa andra myndigheter och organ som handlägger frågor i anslutning till utlänningsvistelse, arbete eller studier här i Sverige. Nämnden framhåller vidare.

Bland de frågor som måste tillmätas vikt är angelägenheten att skapa garanti för att de utländska studenter, som skall ha rätt till studiestöd, besitter tillräckliga kunskaper i svenska språket och eljest har förutsättningar för att på ett tillfredsställande sätt kunna fullfölja sina studier. Utlänning som har sådan förutbildning, att han äger rätt till inskrivning vid sitt hemlands universitet, mottages också vid svenskt universitet. Det är emellertid klart, att den utländska förutbildningen inte alltid ger samma förutsättningar för möjligheten att med framgång bedriva svenska akademiska studier som en svensk studentexamen normalt ger.

Beträffande studerande från andra nordiska länder anför nämnden.

I detta sammanhang kan det erinras om den resolution som i fråga om önskvärdheten att finna ett möjligast enhetligt system för "stipendier" för hela Norden antogs vid det åttonde nordiska undervisningsministermötet i Oslo 2—4 februari 1959. Mötet antog i resolution i saken bl.a. följande uttalande: "Studenter och skolelever, som erhåller stipendier eller lån i sitt hemland, kan efter närmare fastställda regler behålla dessa förmåner också vid studier eller skolgång i annat nordiskt land". Sverige och Norge har ratificerat resolutionen.

Avslutningsvis yttrar centrala studiehjälpsnämnden att nämnden sedan ovan omtalade överläggningar slutförts kommer att överväga att utfärda de tillämpningsföreskrifter till studiemedelsförordningen som nämnden finner önskvärda i ifrågavarande

avseende. Skulle dessa överväganden resultera i att nämnden ej anser sig kunna utfärda sådana föreskrifter var det nämndens avsikt att hos Kungl. Maj:t föreslå ändringar i eller tillägg till gällande författningsbestämmelser.

Framställning hos Kungl. Maj:t

Centrala studiehjälsnämnden har i skrivelse den 26 oktober hemställt att Kungl. Maj:t måtte meddela klarare och entydigare regler, som ger de tillämpande myndigheterna bättre vägledning vid handläggningen av frågor om studiesocialt stöd till studerande som icke är svenska medborgare.

Nämnden anför i skrivelsen bl.a., att nämnden själv vid handläggningen av besvärärenden känt stor tveksamhet om hur praxis bör utformas. Nämnden har därför inte förmått åstadkomma en fast och entydig praxis på området. I skrivelsen påpekas vidare att studiemedelssystemet fått vissa invandringspolitiska konsekvenser eftersom studerande som har studiemedel i allmänhet ej får vägras upphållstillstånd i riket. Centrala studiehjälsnämnden riktar uppmärksamheten på de problem som sammanhänger med de utländska studerandes anpassning till svenska förhållanden och bristande kunskaper i svenska språket. I det sammanhanget uttalar nämnden sin tillfredsställelse över att universitetskanslersämbetet skall utreda frågan om undervisning i svenska för icke svensktalande studerande m.fl. Nämnden framhåller att stödet under tiden för sådan undervisning bör utgå i annan form än studiemedel. I skrivelsen anføres avslutningsvis att antalet utländska studerande från vårterminen 1967 till vårterminen 1970 kan beräknas öka från 1 140 till 3 830. Behovet av studiemedel kommer i så fall att öka från ca 7,1 milj. kr. till ca 25,7 milj. kr. för läsår räknat.

Utskottet

Studiemedel utgår enligt studiemedelsförordningen till svenska medborgare och till utlänningar som är bosatta i riket. För utlänning gäller dock den inskränkningen att han ej har rätt till studiemedel om han bosatt sig här i riket i huvudsakligt syfte att få utbildning. Enligt en av centrala studiehjälsnämnden utfärdad tillämpningsföreskrift skall kravet på bosättning i riket anses uppfyllt om vederbörande är kyrkobokförd i svensk församling.

I förevarande motion yrkas att riksdagen skall begära att Kungl. Maj:t lägger fram förslag till mer precisa bestämmelser angående utländska studerandes rätt att erhålla studiemedel. Oklarheten i nuvarande bestämmelser har enligt motionärerna lett till bl. a. att praxis varierar mellan de lokala studiemedelsnämnderna.

Centrala studiehjälsnämnden har i framställning den 26 oktober i år till Kungl. Maj:t tagit upp det problem som motionärerna aktualiserat. Liksom i motionen framhålles att bestämmelsen att den studerande inte skall ha bosatt sig här i landet i huvudsakligt syfte att vinna utbildning visat sig svår att tillämpa. Svårigheterna hänför sig i huvudsak till de fall då en utlänning invandrar till Sverige i samband med att han börjar studera här. I sådana fall uppstår frågan vad som skall anses

vara det huvudsakliga syftet med hans bosättning här. Enligt centrala studiehjälpsnämnden synes denna fråga icke kunna besvaras enbart genom en tolkning av studiemedelsförordningens bestämmelser. Nämnden anser sig inte heller ha kunnat utforma en entydig praxis i det aktuella hänseendet. Nämnden framhåller vidare att antalet utlänningar som studerar i Sverige ökar starkt och att ökningen i betydande grad hänförs till utlänningar, som bosatt sig här kort tid före studiernas början. I skrivelsen pekas på olika problem som hänger samman med de utländska studerandenas vistelse i Sverige. Framställningen mynnar ut i en begäran att Kungl. Maj:t skall utforma klarare och entydigare regler, som ger de tillämpande myndigheterna bättre vägledning vid handläggningen av frågor om studiesocialt stöd till studerande som icke är svenska medborgare.

Den i motionen behandlade frågan har alltså genom centrala studiehjälpsnämnden redan aktualiserats hos Kungl. Maj:t. Med hänsyn härtill är det inte erforderligt med något initiativ från riksdagens sida. Utskottet får således hemställa

att förevarande motion, II:803, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 5 december 1967

På andra lagutskottets vägnar:

JOHN R. ANDERSON

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: fru Carlqvist (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Edström (fp), Wanhainen (s)*, Blomquist (h), Högström (s)* och fru Elvy Olsson (cp)*;

från andra kammaren: herr Anderson i Sundsvall (fp), fröken Wetterström (h)*, herr Bengtsson i Varberg (s), fröken Sandell (s), herrar Fredriksson (s)*, Johansson i Skärstad (cp), Göransson (s) och Ullsten (fp)*.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.